

Трэці этап рэспубліканскай алімпіяды па вучэбных прадметах
«Беларуская мова» і «Беларуская літаратура» 2020/2021 навучальны год
**ТРЭЦІ ЭТАП ХХХVII РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА
ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ
«БЕЛАРУСКАЯ МОВА» І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»**

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

Студзень 2021 г.

ДАВЕДКА ДЛЯ ЖУРЫ

**10 клас
Варыянт 1**

Заданне 1.

Малюнак	Дзеяслоў-гуканерайманне	Дзеяслоў у форме 3-й асобы адзіночнага ліку
<i>Змяя</i>	сычэць	сыкае
<i>Кот</i>	вуркатаць	вуркоча
<i>Конік</i>	стракацець	стракаціць
<i>Свіння</i>	рохкаць	рохкае
<i>Пчала</i>	гудзець	гудзе
<i>Зязюля</i>	кукаваць	кукуе

За кожны правільны адказ – 0,5 бала.

Заданне 2.

- А) бачыў бог, што не даў свінні рог
- Б) дарагое яечка да Вялікадня
- В) даспадобы прыпасці
- Г) за дурной галавой нагам неспакой
- Д) на жывым мядзведзі скуру купляць
- Е) пугаю кавадла не рассячэш

За кожную правільна падабраную пару – 0,5 бала, за кожнае правільнае напісанне слоў, дзе трэба было раскрыць дужкі ці ўставіць літару, – 0,5 бала.

Заданне 3.

№	Прыкладнае тлумачэнне
1.	Чацвёртае лішняе: <i>сцябло – сцябліны</i> . Правільна: <i>сцябло – сцёблы</i> , астатнія пары ўтвораны правільна.
2.	Чацвёртае лішняе – слова <i>глуш</i> , паколькі гэта назоўнік жаночага роду, а ўсе астатнія назоўнікі мужчынскага роду.
3.	Чацвёртае лішняе: Прыметнік <i>янка-брылёўская</i> трэба пісаць праз злучок, паколькі ён утвораны ад спалучэння імені і прозвішча. Усе астатнія прыметнікі напісаны правільна.
4.	Чацвёртае лішняе – правільна пабудаванае словазлучэнне <i>абедзве старонкі</i> (лічэбнікі <i>абодва, абедзве</i> , акрамя асноўнага, колькаснага, маюць дадатковае, займеннікавае

	значэнне 'і той, і другі', 'і тое, і другое', 'і тая, і другая' і свабодна спалучаюцца з усімі назоўнікамі адпаведна іх роду: <i>абодва</i> – з назоўнікамі мужчынскага і ніякага роду; <i>абедзве</i> – з назоўнікамі жаночага роду. Ва ўсіх астатніх словазлучэннях дапушчаны памылкі. Правільна: чытыры цэнтнеры, пяць цэлых шэсць дзясятых метра; паўтара вядра.
5.	Чацвёртае лішняе: <i>апра'немся на хаду</i> (напісанне граматычнай формы дзеяслова адпавядае норме). У астатніх граматычных формах дзеясловаў дапушчаны памылкі. Трэба: <i>наясцеся</i> (рознаспрагальны дзеяслоў), <i>напечаце</i> (<i>мы напячом – вы напечаце'</i>), <i>зоймеце</i> (<i>мы зоймем – вы зоймеце</i>).
6.	Чацвёртае лішняе: <i>пабляеўшы – пабляець</i> . Гэта формы аднаго і таго ж дзеяслова. Ва ўсіх астатніх выпадках прыведзены формы розных дзеясловаў: <i>запаволіўшыся – запаволіцца, усміхаючыся – усміхацца, выбіраючы – выбіраць</i> .

За кожнае правільна вызначанае чацвёртае – 0,5 бала, за кожнае правільнае тлумачэнне – 0,5 бала.

Заданне 4.

Назоўнікі ў назоўным склоне	Назоўнікі ў родным склоне
лёд	(і)льду / лёду
лоб	імба
рот	рота
сеялкі (множны лік)	сеялак
антонаўкі (яблыкі)	антонавак
гулянкi (множны лік)	гулянак

За кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 5. АЗБ2В1ГЗД5ЕЗ

За кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 6.

№	Выпраўлены варыянт	Тлумачэнне
1.	У гэтым сезоне стварэнне бяспечных умоў пры вакцинацыі супраць грыпу – вельмі важная задача.	Забеспячэння бяспечных – таўталагія.
2.	Музычнае свята, якое праходзіць у абласным цэнтры раз на два гады, пастаянна дапаўняюць новыя фарбы. Аднак лейтматывы форуму застаюцца нязменныя.	Лейтматыў – гэта асноўны матыў, таму спалучэнне <i>галоўныя лейтматывы</i> – плеаназм.
3.		памылкі няма
4.	Намеснік старшыні прыводзіць некалькі цікавых прыкладаў.	Цікаўны – той, хто хоча многа ведаць, дапытлівы; памылка звязана з неразмежаваннем паронімаў <i>цікаўны – цікавы</i>).
5.	Горад зрабіў свой значны ўклад у развіццё кнігадрукавання на беларускіх землях, бо ў	Лепта – гэта або дробная манета ў Грэцыі, або пасільны ўклад у якую-

	XVII стагоддзі тут размяшчалася манастырская друкарня.	небудзь справу, таму ў спалучэнні <i>значную лепту</i> гэта слова выкарыстана недарэчна: горад зрабіў значны ўклад; памылка звязана з няправільнай семантычнай спалучальнасцю.
6.	Мы гатовы да далейшага цеснага супрацоўніцтва.	<i>Супрацоўніцтва</i> – гэта і ёсць сумесная праца, таму выраз <i>сумеснае супрацоўніцтва</i> – плеаназм.

За кожны правільна запоўнены радок – 1 бал (па 0,5 бала за выпраўлены варыянт і за тлумачэнне). У пазіцыі 5 удзельнік алімпіяды, які напісаў у слупку “Тлумачэнне” “памылкі няма”, атрымлівае 1 бал.

Заданне 7.

Заснавальнікам Вільні лічыцца князь Гедымін (Гедзімін). Адночы, як кажа легенда, ён заснуў тут пасля палявання ў лясах, што цягнуліся (цягнуцца) ўздоўж берагоў (паўз берагі) Віліі, і яму прысніўся сон (сасніў сон): быццам на гары, што ўзвышаецца ля гэтай ракі, стаіць жалезны воўк і вые так, як можа (могуць) выць толькі (хіба, хіба што) тысяча ваўкоў. Язычаскія (паганскія) жрацы-вайдэлоты разгадалі начную яву (прывід, здань, уяўленне) так: князь пабудуе тут горад, слава пра які прагучыць у свеце гучней (грамчэй), чым слава тысячы (тысяч) гарадоў.

За кожную памылку (любога тыпу) ад максімальнай колькасці балаў адымаецца 0,1 бала, але павінна атрымацца не менш за 0 (нуль) балаў.

Заданне 8.

Вершаванія радкі	Вершаваны памер	Тып рыфмоўкі	Сродак мастацкай выразнасці
A	4-стопны харэй	кальцавая (апаяс(а)ная)	Метафара / адухаўленне / увасабленне
B	4-стопны анапест	сумежная/парная	эпітэт
B	3-стопны амфібрахій	перакрыжаваная	параўнанне
Г	4-стопны ямб	сумежная/парная	гіпербала

За кожны правільны адказ – 0,5 бала.

Заданне 9.

Прыклад	Назва твора	Аўтар	Радкі з твора
A	“Явар і каліна”	Янка Купала	Песняй вясны лебядзінаю, Скінуўшы зімнія чары, Шэпчуцца явар з калінаю Ў сумнай даліне над ярам.
B	“Ты пакліч мяне. Пазаві...”	Яўгенія Янішчыц	Ты пакліч мяне. Пазаві. Там заблудзімся ў хмельных травах. Пачынаецца ўсё з любові, Нават самая простая ява.

В	“Ручэй”	Якуб Колас	Між алешын, кустоў, Дзе пье салавей, І шуміць і грыміць Срэбразвонны ручэй.
Г	“Па-над белым пухам вішняў” (“Маёвая песня”)	Максім Багдановіч	Па-над белым пухам вішняў, Быццам сіні аганёк, Б’ецца, ўецца шпаркі, лёгкі Сінякрылы матылёк.

За кожны правільны адказ – 0,5 бала.

Заданне 10.

Пры ацэнцы першых двух пытанняў і адказаў трэба ўлічваць факталагічную правільнасць і адпаведнасць умовам задання.

Схема пытанняў і адказаў:

Пытанні да Андрэя Беларэцкага	Адказы Андрэя Беларэцкага
1. Ці праўда, што Вы прыехалі ў Балотныя Яліны збіраць фальклор?	Так, я вучоны-фалькларыст.
2. Чаму Вы ўзяліся выкрыць дзікае паляванне?	Я хацеў дапамагчы Надзеі і простым людзям пазбавіцца ад гэтай навалы.

За кожныя правільна сфармуляваныя пытанне і адказ з першых двух – 1 бал.

Пры ацэнцы адказу на трэцяе пытанне неабходна ўлічваць эфектыўнасць і крэатыўнасць.

У адказе на трэцяе пытанне эфектыўнасць кожнага новаўвядзення ацэньваецца 0,5 бала, крэатыўнасць – 0,5 бала. Так, за кожнае эфектыўнае і крэатыўнае новаўвядзенне можна атрымаць 1 бал.